

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра кримінального права та кримінології
факультет № 6**

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

**ДО ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ
навчальної дисципліни**

**Кваліфікація корупційних кримінальних правопорушень (злочинів)
вибіркових компонент освітньої програми другого (магістерського) рівня
вищої освіти 081 Право (Правозастосування)**

Харків 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 20.09.2024 р. № 9

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 19.09. 2024 р. № 8

Розглянуто на засіданні кафедри кримінального права та кримінології навчально-наукового інституту № 5 ХНУВС (протокол № 1 від 30.08.2024 р.)

Розробники:

Доцент кафедри кримінального права та кримінології навчально-наукового інституту № 5 ХНУВС, к.ю.н., доцент Вапсва Ю. А.

Рецензенти:

Професор кафедри кримінального права і кримінології навчально-наукового інституту № 1 ХНУВС, доктор юридичних наук Ященко А. М.

Професор кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор О.М. Храмцов

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекцій	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема № 1. «Поняття корупції та корупційного правопорушення. Види корупційних правопорушень».		2	2	-	-	4	
Тема № 2 «Кримінально-правова характеристика та кваліфікація корупційних правопорушень».		8	8	20	-	46	
Всього за семестр	90	10	10	20	-	50	

2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема № 1. «Поняття корупції та корупційного правопорушення. Види корупційних правопорушень».		-	2	-	-	4	
Тема № 2 «Кримінально-		4	2	6	-	72	

правова характеристика та кваліфікація корупційних правопорушень».							
Всього за семестр	90	4	4	6	-	76	

3. Методичні вказівки до семінарських (практичних) занять

Тема № 1. «Поняття корупції та корупційного правопорушення. Види корупційних правопорушень».

Семінарське заняття 1: «Поняття корупції та корупційного правопорушення. Види корупційних правопорушень

Кількість годин - 2 г. Місце проведення – аудиторія.

Навчальна мета – поглибити та закріпити знання студентів про поняття, види та суспільну небезпеку корупційних правопорушень за темою заняття.

Навчальні питання заняття:

1. Поняття корупції, міжнародне та національне законодавство щодо протидії корупції.
2. Поняття та ознаки корупційного правопорушення.
3. Види корупційних правопорушень.
4. Відмежування кримінальних корупційних правопорушень від адміністративних корупційних правопорушень.

Методичні вказівки

При опрацюванні *першого* питання, перш за все, слід розуміти, що корупція в сучасних умовах стала чинником, який реально загрожує національній безпеці і конституційному ладу України. Це явище негативно впливає на різні сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини. Корумповані відносини все більше витісняють правові, етичні відносини між людьми, із аномалії поступово перетворюються у норму поведінки.

Слід з'ясувати етимологію слова «корупція». Дослідити поняття корупції як соціального явища. Визначити нормативне поняття корупції Законом України від 14.10.2014 р. «Про запобігання корупції» З'ясувати ознаки корупції. Визначити поняття корупції у міжнародному та національному законодавстві.

При опрацюванні *другого* питання слід розуміти, що вітчизняне законодавство вживає такі терміни як «корупція», «корупційні діяння», «правопорушення, пов'язані з корупцією» (закони України «Про запобігання корупції», «Про державну службу» (ст. 37), «Про прокуратуру» (ст. 50-1) та інші). Із законодавчого визначення понять «корупція» та «корупційні діяння» та інших положень Закону України «Про боротьбу з корупцією» (ст. ст. 1, 3, 7, 8) випливає, що корупційні діяння та інші правопорушення, пов'язані з корупцією, можуть бути злочинними.

Законодавство України передбачає:

1. корупційне правопорушення – правопорушення за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;
2. правопорушення, пов'язане з корупцією - діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

При опрацюванні *третього* питання слід розуміти, що корупційний правопорушення це - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Слід з'ясувати ознаки корупційного правопорушення (злочину). На підставі ст. 45 КК України слід визначити коло корупційних злочинів та визначити їх види.

При опрацюванні *четвертого* питання слід розуміти, що Адміністративні корупційні правопорушення передбачено главою 13-А «Адміністративні корупційні правопорушення» Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Корупційні правопорушення умовно можна розподілити на такі три групи:

- 1) порушення спеціальних обмежень спрямованих на запобігання та протидію корупції;
- 2) порушення вимог фінансового контролю;
- 3) невжиття заходів щодо запобігання та протидію корупції.

Слід провести розмежування корупційних правопорушень від адміністративних корупційних правопорушень.

Література:

Перелік нормативної бази: 1, 2, 3, 5, 6, 25, 27.

Основна література: 1-10.

Додаткова література: 1, 3, 4, 8, 9, 10.

Тема № 2: «Кримінально-правова характеристика та кваліфікація корупційних правопорушень».

Практичне заняття № 1,2: «Кваліфікація правопорушень»

Навчальна мета – поглибити та закріпити знання студентів про поняття, види та суспільну небезпеку корупційних правопорушень за темою заняття.

Кількість годин - 4 г. **Місце проведення** – аудиторія.

Навчальні питання заняття:

1. Поняття і види кваліфікації правопорушень. Етапи кваліфікації правопорушень.
2. Правила кваліфікації при конкуренції норм. Відмінність конкуренції від колізії правових норм, шляхи подолання колізії.
3. Значення судової практики та її узагальнень з окремих категорій кримінальних справ для правильного тлумачення і застосування кримінально-правових норм Особливої частини.

Література:

Перелік нормативної бази: 1, 2, 3, 5, 6, 25, 27.

Основна література: 1-10.

Додаткова література: 1, 3, 4, 8, 9, 10.

План проведення заняття:

- I. Проведення вступу до заняття (5 хв.)
  1. Перевірка наявності студентів та їх підготовки до заняття.
  2. Визначити мету та завдання заняття, місця теми в структурі навчальної дисципліни, міждисциплінарних зв'язків, практичної спрямованості навчального матеріалу.

3. Роз'яснити план та порядок проведення заняття, наголосити на особливостях розгляду окремих питань та практичних завдань, що потребують особливої уваги з урахуванням стану законодавства та судової практики.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю рівня теоретичної підготовки студентів до практичного заняття шляхом вибіркового опиту студентів з питань теми практичного заняття (20 хв.).

2. Розгляд виконаних під час самопідготовки практичних завдань з колективним обговоренням можливих варіантів рішень (50 хв.)

3. Розв'язання практичних завдань без їх попереднього позааудиторного розгляду студентами (факультативна частина практичного заняття у разі наявності часу).

III. Порядок проведення заключної частини заняття (15 хв.)

1. Підведення підсумків засвоєння студентами знань теоретичного матеріалу, практичних вмінь і навичок їх використання під час розгляду практичних завдань.

2. Додаткове роз'яснення питань, що викликали певні ускладнення щодо їх розв'язання на практичному занятті.

3. Оцінювання підготовки кожного студента до практичного заняття з аргументацією отриманої оцінки за роботу на занятті.

4. Постановка завдань студентам на самопідготовку до наступних занять.

Практичне заняття № 3 «Об'єкт та предмет корупційних правопорушень».

Навчальна мета – поглибити та закріпити знання студентів про об'єкт та предмет корупційних правопорушень.

Кількість годин - 2 г. **Місце проведення** – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Об'єкт корупційних правопорушень
2. Предмет корупційних правопорушень.

Література:

Перелік нормативної бази: 1, 2, 3, 5, 6, 25, 27.

Основна література: 1-10.

Додаткова література: 1, 3, 4, 8, 9, 10.

План проведення заняття:

I. Проведення вступу до заняття (5 хв.)

1. Перевірка наявності студентів та їх підготовки до заняття.
2. Визначити мету та завдання заняття, місця теми в структурі навчальної дисципліни, міждисциплінарних зв'язків, практичної спрямованості навчального матеріалу.
3. Роз'яснити план та порядок проведення заняття, наголосити на особливостях розгляду окремих питань та практичних завдань, що потребують особливої уваги з урахуванням стану законодавства та судової практики.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю рівня теоретичної підготовки студентів до практичного заняття шляхом вибіркового опиту студентів з питань теми практичного заняття (20 хв.).
2. Розгляд виконаних під час самопідготовки практичних завдань з колективним обговоренням можливих варіантів рішень (50 хв.)
3. Розв'язання практичних завдань без їх попереднього позааудиторного розгляду студентами (факультативна частина практичного заняття у разі наявності часу).

III. Порядок проведення заключної частини заняття (15 хв.)

1. Підведення підсумків засвоєння студентами знань теоретичного матеріалу, практичних вмінь і навичок їх використання під час розгляду практичних завдань.
2. Додаткове роз'яснення питань, що викликали певні ускладнення щодо їх розв'язання на практичному занятті.
3. Оцінювання підготовки кожного студента до практичного заняття з аргументацією отриманої оцінки за роботу на занятті.
4. Постановка завдань студентам на самопідготовку до наступних занять.

Практичне заняття № 4 «Поняття суб'єктів корупційних правопорушень».

Навчальна мета – поглибити та закріпити знання студентів про суб'єкт корупційних правопорушень.

Кількість годин - 2 г. **Місце проведення** – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття суб'єктів корупційних правопорушень.
2. Види суб'єктів корупційних правопорушень.
3. Службова особа, як суб'єкт корупційних правопорушень.
4. Суб'єкт корупційних правопорушень у сфері професійної діяльності яка пов'язана з наданням публічних послуг.
5. Інші спеціальні суб'єкти корупційних правопорушень.

Література:**Перелік нормативної бази:** 1, 2, 3, 5, 6, 25, 27.**Основна література:** 1-10.**Додаткова література:** 1, 3, 4, 8, 9, 10.**План проведення заняття:****I. Проведення вступу до заняття (5 хв.)**

1. Перевірка наявності студентів та їх підготовки до заняття.
2. Визначити мету та завдання заняття, місця теми в структурі навчальної дисципліни, міждисциплінарних зв'язків, практичної спрямованості навчального матеріалу.
3. Роз'яснити план та порядок проведення заняття, наголосити на особливостях розгляду окремих питань та практичних завдань, що потребують особливої уваги з урахуванням стану законодавства та судової практики.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю рівня теоретичної підготовки студентів до практичного заняття шляхом вибіркового опиту студентів з питань теми практичного заняття (20 хв.).
2. Розгляд виконаних під час самопідготовки практичних завдань з колективним обговоренням можливих варіантів рішень (50 хв.).
3. Розв'язання практичних завдань без їх попереднього позааудиторного розгляду студентами (факультативна частина практичного заняття у разі наявності часу).

III. Порядок проведення заключної частини заняття (15 хв.)

1. Підведення підсумків засвоєння студентами знань теоретичного матеріалу, практичних вмінь і навичок їх використання під час розгляду практичних завдань.
2. Додаткове роз'яснення питань, що викликали певні ускладнення щодо їх розв'язання на практичному занятті.
3. Оцінювання підготовки кожного студента до практичного заняття з аргументацією отриманої оцінки за роботу на занятті.
4. Постановка завдань студентам на самопідготовку до наступних занять.

Практичне заняття № 5 «Суб'єкт корупційних правопорушень у сфері професійної діяльності яка пов'язана з наданням публічних послуг та інші спеціальні суб'єкти корупційних злочинів».

Тема № 2: «Кримінально-правова характеристика та кваліфікація корупційних правопорушень».

Навчальна мета – поглибити та закріпити знання студентів про суб'єкт корупційних правопорушень

Кількість годин - 2 г. **Місце проведення** – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Суб'єкт корупційних правопорушень у сфері професійної діяльності яка пов'язана з наданням публічних послуг.
2. Інші спеціальні суб'єкти корупційних правопорушень

Література:

Перелік нормативної бази: 1, 2, 3, 5, 6, 25, 27

Основна література: 1-10.

Додаткова література: 1, 3, 4, 8, 9, 10.

План проведення заняття:

I. Проведення вступу до заняття (5 хв.)

1. Перевірка наявності студентів та їх підготовки до заняття.
2. Визначити мету та завдання заняття, місця теми в структурі навчальної дисципліни, міждисциплінарних зв'язків, практичної спрямованості навчального матеріалу.

3. Роз'яснити план та порядок проведення заняття, наголосити на особливостях розгляду окремих питань та практичних завдань, що потребують особливої уваги з урахуванням стану законодавства та судової практики.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю рівня теоретичної підготовки студентів до практичного заняття шляхом вибіркового опиту студентів з питань теми практичного заняття (20 хв.).

2. Розгляд виконаних під час самопідготовки практичних завдань з колективним обговоренням можливих варіантів рішень (50 хв.)

3. Розв'язання практичних завдань без їх попереднього позааудиторного розгляду студентами (факультативна частина практичного заняття у разі наявності часу).

III. Порядок проведення заключної частини заняття (15 хв.)

1. Підведення підсумків засвоєння студентами знань теоретичного матеріалу, практичних вмінь і навичок їх використання під час розгляду практичних завдань.

2. Додаткове роз'яснення питань, що викликали певні ускладнення щодо їх розв'язання на практичному занятті.

3. Оцінювання підготовки кожного студента до практичного заняття з аргументацією отриманої оцінки за роботу на занятті.
4. Постановка завдань студентам на самопідготовку до наступних занять.

Практичне заняття № 6.

Тема № 2: «Кримінально-правова характеристика та кваліфікація корупційних правопорушень».

Навчальна мета – поглибити та закріпити знання студентів про суспільну небезпеку зловживання повноваженнями та зловживання службовою особою службовим становищем.

Кількість годин - 2 г.

Місце проведення – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття зловживання повноваженнями та зловживання службовою особою службовим становищем.
2. Види корупційних правопорушень, що вчиняються шляхом зловживання службовою особою службовим становищем.

Література:

Перелік нормативної бази: 1, 2, 3, 5, 6, 25, 27.

Основна література: 1-10.

Додаткова література: 1, 3, 4, 8, 9, 10.

План проведення заняття:

- I. Проведення вступу до заняття (5 хв.)
  1. Перевірка наявності студентів та їх підготовки до заняття.
  2. Визначити мету та завдання заняття, місця теми в структурі навчальної дисципліни, міждисциплінарних зв'язків, практичної спрямованості навчального матеріалу.
  3. Роз'яснити план та порядок проведення заняття, наголосити на особливостях розгляду окремих питань та практичних завдань, що потребують особливої уваги з урахуванням стану законодавства та судової практики.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю рівня теоретичної підготовки студентів до практичного заняття шляхом вибіркового опиту студентів з питань теми практичного заняття (20 хв.).

2. Розгляд виконаних під час самопідготовки практичних завдань з колективним обговоренням можливих варіантів рішень (50 хв.)

3. Розв'язання практичних завдань без їх попереднього позааудиторного розгляду студентами (факультативна частина практичного заняття у разі наявності часу).

III. Порядок проведення заключної частини заняття (15 хв.)

1. Підведення підсумків засвоєння студентами знань теоретичного матеріалу, практичних вмінь і навичок їх використання під час розгляду практичних завдань.

2. Додаткове роз'яснення питань, що викликали певні ускладнення щодо їх розв'язання на практичному занятті.

3. Оцінювання підготовки кожного студента до практичного заняття з аргументацією отриманої оцінки за роботу на занятті.

4. Постановка завдань студентам на самопідготовку до наступних занять.

Практичне заняття № 7. «Корупційні правопорушення, що вчиняються шляхом зловживання повноваженнями».

Навчальна мета – поглибити та закріпити знання студентів про суспільну небезпеку корупційних правопорушень що вчиняються шляхом зловживання повноваженнями, про їх поняття і види, конструктивні ознаки і особливості кваліфікації; виробити вміння та навички визначення юридичних ознак цих злочинів.

Кількість годин - 4 г. **Місце проведення** – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем:

2. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки зловживання владою, службовим становищем та службовими повноваженнями (ст. 364, 364-1, 365-2 КК України);

3. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем майном (ст. 191 КК України);

4. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем заволодіння шляхом зловживання службовим становищем заволодіння шляхом зловживання службовим становищем вогнепальною зброєю бойовими припасами, вибуховими речовинами чи радіоактивними матеріалами, засобами пересування, військовою та спеціальною технікою чи іншим військовим майном (ст. 262, 410 КК України);

5. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем наркотичними засобами, психотропними речовинами або їх аналогами, прекурсорами, обладнанням, призначеним для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 308, 312, 313 КК України);

6. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем документами, штампами, печатками, паспортом (ст. 357 КК України).

Література:

Перелік нормативної бази: 1, 2, 3, 5, 6, 25, 27.

Основна література: 1-11.

Додаткова література: 1, 3, 4, 8, 9, 10.

План проведення заняття:

I. Проведення вступу до заняття (5 хв.)

1. Перевірка наявності студентів та їх підготовки до заняття.

2. Визначити мету та завдання заняття, місця теми в структурі навчальної дисципліни, міждисциплінарних зв'язків, практичної спрямованості навчального матеріалу.

3. Роз'яснити план та порядок проведення заняття, наголосити на особливостях розгляду окремих питань та практичних завдань, що потребують особливої уваги з урахуванням стану законодавства та судової практики.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю рівня теоретичної підготовки студентів до практичного заняття шляхом вибіркового опиту студентів з питань теми практичного заняття (20 хв.).

2. Розгляд виконаних під час самопідготовки практичних завдань з колективним обговоренням можливих варіантів рішень (50 хв.)

3. Розв'язання практичних завдань без їх попереднього позааудиторного розгляду студентами (факультативна частина практичного заняття у разі наявності часу).

III. Порядок проведення заключної частини заняття (15 хв.)

1. Підведення підсумків засвоєння студентами знань теоретичного матеріалу, практичних вмінь і навичок їх використання під час розгляду практичних завдань.

2. Додаткове роз'яснення питань, що викликали певні ускладнення щодо їх розв'язання на практичному занятті.

3. Оцінювання підготовки кожного студента до практичного заняття з аргументацією отриманої оцінки за роботу на занятті.

4. Постановка завдань студентам на самопідготовку до наступних занять.

Тема № 2: «Кримінально-правова характеристика та кваліфікація корупційних правопорушень».

Семінарське заняття 2,3,4,5 : «Корупційні правопорушення, що вчиняються шляхом зловживання повноваженнями».

Навчальна мета – поглибити та закріпити знання студентів про суспільну небезпеку корупційних правопорушень що вчиняються шляхом зловживання повноваженнями, про їх поняття і види, конструктивні ознаки і особливості кваліфікації; виробити вміння та навички визначення юридичних ознак цих злочинів.

Навчальні питання заняття:

1. Поняття, характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем.

2. Поняття, характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки зловживання владою, службовим становищем та службовими повноваженнями (ст. 364, 364-1, 365-2 КК України);

3. Поняття, характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем майном (ст. 191 КК України);

4. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем вогнепальною зброєю бойовими припасами, вибуховими речовинами чи радіоактивними матеріалами, засобами пересування,

військовою та спеціальною технікою чи іншим військовим майном (ст. 262, 410 КК України);

5. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем наркотичними засобами, психотропними речовинами або їх аналогами, прекурсорами, обладнанням, призначеним для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 308, 312, 313 КК України);

6. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем документами, штампами, печатками, паспортом (ст. 357 КК України).

Методичні вказівки

При опрацюванні **першого** питання, перш за все, слід згадати взагалі поняття, характеристику об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем.

При опрацюванні **другого** питання слід звернути увагу на особливості характеристики об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки зловживання владою, службовим становищем та службовими повноваженнями (ст. 364, 364-1, 365-2 КК України).

При опрацюванні **третього** питання слід звернути увагу на особливості характеристики об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем майном (ст. 191 КК України).

При опрацюванні **четвертого** питання слід звернути увагу на особливості характеристики об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем вогнепальною зброєю бойовими припасами, вибуховими речовинами чи радіоактивними матеріалами, засобами пересування, військовою та спеціальною технікою чи іншим військовим майном (ст. 262, 410 КК України).

При опрацюванні **п'ятого** питання слід звернути увагу на особливості характеристики об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим становищем наркотичними засобами, психотропними речовинами або їх аналогами, прекурсорами, обладнанням, призначеним для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 308, 312, 313 КК України).

При опрацюванні **шостого** питання слід звернути увагу на особливості характеристики об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки заволодіння шляхом зловживання службовим

становищем документами, штампами, печатками, паспортом (ст. 357 КК України).

Література:

Перелік нормативної бази: 1, 2, 3, 5, 6, 25, 27.

Основна література: 1-11.

Додаткова література: 1, 3, 4, 8, 9, 10.

Практичне заняття № 8 «Обіцянка, надання або прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди».

Навчальна мета – поглибити та закріпити знання студентів про суспільну небезпеку корупційних правопорушень за темою заняття, про їх поняття і види, конструктивні ознаки і особливості кваліфікації; виробити вміння та навички визначення юридичних ознак цих злочинів.

Кількість годин - 2 г. **Місце проведення** – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України);
2. Поняття характеристика кваліфікуючих ознак пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України);
3. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки підкупу службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 368-3 КК України);
4. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки підкупу особи, яка надає публічні послуги (ст. 368-6 КК України);
5. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки незаконного збагачення (ст. 368-2 КК України);
6. 2. Поняття характеристика об'єктивних та суб'єктивних ознак, кваліфікуючі ознаки зловживання впливом (ст. 369-2 КК України).

Література:

Перелік нормативної бази: 1, 2, 3, 5, 6, 25, 27.

Основна література: 1-10.

Додаткова література: 1, 3, 4, 8, 9, 10.

План проведення заняття:

I. Проведення вступу до заняття (5 хв.)

1. Перевірка наявності студентів та їх підготовки до заняття.
2. Визначити мету та завдання заняття, місця теми в структурі навчальної дисципліни, міждисциплінарних зв'язків, практичної спрямованості навчального матеріалу.
3. Роз'яснити план та порядок проведення заняття, наголосити на особливостях розгляду окремих питань та практичних завдань, що потребують особливої уваги з урахуванням стану законодавства та судової практики.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю рівня теоретичної підготовки студентів до практичного заняття шляхом вибіркового опиту студентів з питань теми практичного заняття (20 хв.).
2. Розгляд виконаних під час самопідготовки практичних завдань з колективним обговоренням можливих варіантів рішень (50 хв.).
3. Розв'язання практичних завдань без їх попереднього позааудиторного розгляду студентами (факультативна частина практичного заняття у разі наявності часу).

III. Порядок проведення заключної частини заняття (15 хв.)

1. Підведення підсумків засвоєння студентами знань теоретичного матеріалу, практичних вмінь і навичок їх використання під час розгляду практичних завдань.
2. Додаткове роз'яснення питань, що викликали певні ускладнення щодо їх розв'язання на практичному занятті.
3. Оцінювання підготовки кожного студента до практичного заняття з аргументацією отриманої оцінки за роботу на занятті.
4. Постановка завдань студентам на самопідготовку до наступних занять.

Практичне заняття № 9 «Особливості звільнення від кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення».

Навчальна мета – поглибити та закріпити знання студентів про суспільну небезпеку корупційних правопорушень за темою заняття, про їх поняття і види, конструктивні ознаки і особливості кваліфікації; виробити вміння та навички визначення юридичних ознак цих злочинів.

Кількість годин - 2 г. **Місце проведення** – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Кваліфікація корупційних правопорушень при співучасті, множинності та незакінченому правопорушенні;
2. Особливості звільнення від кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення.

Література:

1. **Перелік нормативної бази:** 1, 2, 3, 5, 6, 25, 27.
2. **Основна література:** 1-10.

План проведення заняття:

I. Проведення вступу до заняття (5 хв.)

1. Перевірка наявності студентів та їх підготовки до заняття.
2. Визначити мету та завдання заняття, місця теми в структурі навчальної дисципліни, міждисциплінарних зв'язків, практичної спрямованості навчального матеріалу.
3. Роз'яснити план та порядок проведення заняття, наголосити на особливостях розгляду окремих питань та практичних завдань, що потребують особливої уваги з урахуванням стану законодавства та судової практики.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Проведення попереднього контролю рівня теоретичної підготовки студентів до практичного заняття шляхом вибіркового опиту студентів з питань теми практичного заняття (20 хв.).
2. Розгляд виконаних під час самопідготовки практичних завдань з колективним обговоренням можливих варіантів рішень (50 хв.)
3. Розв'язання практичних завдань без їх попереднього позааудиторного розгляду студентами (факультативна частина практичного заняття у разі наявності часу).

III. Порядок проведення заключної частини заняття (15 хв.)

1. Підведення підсумків засвоєння студентами знань теоретичного матеріалу, практичних вмінь і навичок їх використання під час розгляду практичних завдань.
2. Додаткове роз'яснення питань, що викликали певні ускладнення щодо їх розв'язання на практичному занятті.
3. Оцінювання підготовки кожного студента до практичного заняття з аргументацією отриманої оцінки за роботу на занятті.
4. Постановка завдань студентам на самопідготовку до наступних занять.

4. Рекомендована література (основна, додаткова), інформаційні ресурси в Інтернеті

Нормативні акти

1. Конвенція ООН проти корупції, підписана від імені України 11.12.03 в м. Меріда (Мексиканські Сполучені Штати) та ратифікована згідно із Законом України від 18.10.06 № 251-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/251-16#Text>
2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, підписана від імені України 27.01.99 в м. Страсбурзі та ратифікована згідно із Законом України від 18.10.06 № 252-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text
3. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, підписана від імені України 04.11.99 в м. Страсбурзі та ратифікована згідно із Законом України від 16.03.05 № 2476-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією: Закон від 18.04.2013 №221-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/221-18#Text>
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики: Закон від 14.05.2013 № 224-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-18#Text>
6. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
7. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
8. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 - 2017 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-18#Text>
9. Про Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки (від 21.10.11 № 1001/2011, затверджено Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001/2011#Text>
10. Про затвердження Порядку передачі дарунків, одержаних як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним установам чи організаціям (від 16.11.11 № 1195). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1195-2011-%D0%BF#Text>
11. Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015—2017 роки: Постанова Кабінету міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 265. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2015-%D0%BF#Text>

12. Збірник нормативно-правових документів з питань запобігання та протидії корупції : URL: http://www.vodolaga.org/2012/Korupcia/Zbirnyk_NPA1.pdf
13. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV (із змінами) // Відомості Верховної Ради України, 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
14. Конвенція про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. – Нью-Йорк: ООН, 1988. Дата підписання Україною: 16 березня 1989 р. Набуття чинності для України: 27 листопада 1991 р. (Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 1000-XII від 25.04.91р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text
15. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
16. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. ст.131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
17. Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин, і прекурсорів. Затверджений постановою КМ України від 6 травня 2000 р. № 770. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF#Text>
18. Перелік психотропних лікарських препаратів, що є небезпечними для здоров'я в разі зловживання ними. Затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 20 вересня 1995 р. № 172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0242-96#Text>
19. Про Збройні Сили України: Закон України від 05.10.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>
20. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII // URL: <http://www.golos.com.ua/article/257729>
21. Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 25 квітня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03#Text>
22. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 26.04.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02#Text>
23. Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів:

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року №

4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02#Text>

24. Про судову практику у справах про хабарництво: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02#Text>

25. Таблиці невеликих, великих та особливих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу. Затверджені наказом МОЗ України № 188 від 1 серпня 2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0512-00#Text>

27. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435–IV. // Відомості Верховної Ради України України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Навчальна література.

Основна література.

1. Кримінальне право України. (Загальна частина): підручник / [А.М. Бабенко, Ю.А. Вапсва, В.К. Грищук та ін.]; за заг.ред. О.М. Бандурки; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ.- Х.: Вид-во ХНУВС, 2011.-378с.
2. Кримінальне право України. (Особлива частина): підручник / Кол. А.В. Байлов, О.А. Васильєв, О.О. Житний та ін.; за заг.ред. О.М. Литвинова; наук.ред. серії О.М. Бандурка; - Харків.: Вид-во ХНУВС, 2011.-572с.
3. А.М. Шульга, В.І. Павликівський, Ю.А. Вапсва. Кримінальне право України: основні питання та відповіді // Посібник. –Х.: Майдан, 2014. – 276 с.
4. Вапсва Ю.А. (у співавторстві) // Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави та права ім. В.М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, редкол. В.Я. Тацій [та ін.]. т. 17: Кримінальне право.- Харків: Право, 2017.-1064 с.
5. Кримінальний кодекс: Науково-практичний коментар за редакцією проф. Сташиса і Тація. – Х., 2008. – 848 с.
6. Науково – практичний коментар до ККУ. / За ред. М.І. Мельника, М. І. Хавронюка . – К.: Канон. 2005. – 936 с.
7. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України (2-е вид., перероб. та доп.) / За заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – К.: Дакор, 2008. – 1428 с.
8. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За ред. С.С. Яценка. – К.: А.С.К., 2002. – 936 с.

9. Науково-практичний коментар Кримінального Кодексу України від 5 квітня 2001 року /За ред. Мельника М.І., Хавронюка М.І. – К.: Канон, А.С.К., 2006. – 1104 с.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 3-тє вид., переробл. та доповн. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка.- К.: Атіка, 2005.-1064 с.

Додаткова література

1. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення : навч. посіб. / С. М. Клімова, Т. В. Ковальова, М. О. Тучак. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2012. – 200 с.
2. Кундеус В.Г. Деякі проблеми кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення / Кундеус В.Г. // Від громадянського суспільства - до правової держави: Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. – С. 148 - 151.
3. Кундеус В.Г. Питання застосування окремих положень закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» / Кундеус В.Г. // Актуальні проблеми держави і права : збірник наукових праць. Вип. 55 / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; Відп. за вип. В.О.Туляков. – Одеса: Юридична література, 2010. – С. 385- 388.
4. Кундеус В.Г. Деякі проблеми кримінальної відповідальності та покарання за хабарництво / Кундеус В.Г. // Теоритичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Луганськ, 19-20 квітн. 2012 р. / Упорядн.: Є.О. Письменський, Ю.Г. Старавойтова; МВС України, Луган. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Дідоренка, 2012. – С. 267– 270.
5. Кундеус В.Г. Деякі проблеми кримінальної відповідальності за пропозицію хабара / Кундеус В.Г. // Вісник Кримінологічної асоціації України: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Конференції, присвяченої 20-річчю заснування кафедри кримінального права та кримінології Харківського національного університету внутрішніх справ 12 травня 2012 року «Актуальні сучасні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції» / МВС України; Харківський нац. ун-т внутр. справ; Кримінологічна асоціація України. – Том 1. – Х.: Золота миля, 2012. – С. 107-109.
6. Кундеус В. Г. Деякі проблеми кримінально-правової протидії хабарництву / Кундеус В.Г. // Вісник Кримінологічної асоціації України : збірник наукових праць [редкол. Л. М. Давиденко, Т. А. Денисова, О. М. Джужа та ін.]. –Х. : Золота миля, 2012. – С. 103–113.

7. Кундеус В. Г. Шляхи вдосконалення кримінальної відповідальності за одержання неправомірної вигоди / Кундеус В.Г. // Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції в Україні : матеріали науково-практичної конференції (19 квітня 2013 року, м. Харків) / МВС України, Харківський нац. ун-т внутр. справ; Кримінологічна асоціація України. – Х. : Золота миля, 2013. – С. 146–149.
8. Кундеус В.Г. Щодо визначення злочинів, що полягають у пропозиції, обіцянці чи наданні неправомірної вигоди, як корупційних злочинів / В. Г. Кундеус // Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції : Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції [17 квітня 2014 року, м. Харків] / МВС України ; Харківський нац. ун-т внутр. справ ; Наук.-дослід. ін-т вивч. пробл. злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; Кримінологічна асоціація України. – Х. : Золота миля, 2014. – С. 59 - 62.
9. Кундеус В.Г. Щодо визначення злочинів, що полягають у зловживанні повноваженнями з метою одержання неправомірної вигоди (статті 364, 364-1, 365-2 КК України), як корупційних злочинів / В. Г. Кундеус // Взаємодія державних органів і громадськості у запобіганні корупції : матеріали наук.-практ. Семінару, 24 квіт. 2014 р. / НДІ вивч. прот. злочинності ім. акад. В. В. Сташиса ; редкол.: В. І. Борисов (голов. ред.) [та ін.]. – Х. : НДІ вивч. прот. злочинності ім. акад. В. В. Сташиса, 2014. – С. 69- 72.
10. Кундеус В.Г. Щодо визначення суб'єкту декларування недостовірної інформації // Юридична наука та практика: виклики сучасності: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 17 вересня 2015 року. Тези наукових доповідей. [Електронний ресурс] // Актуальна юриспруденція. Юридичні науково практичні інтернет конференції. – Режим доступу: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1066%3A020915-12&catid=131%3A5-0915&Itemid=161&lang=ru